

Råde Kommune

Nye skolebygg Spetalen og Karlshus

Foto Per Johan Waag

Handlingsprogram og økonomiplan 2018-21 Årsbudsjett 2018

Kommunestyrets vedtak i sak 062/17

Innhold

Handlingsprogram og økonomiplan 2018-21. Budsjett 2018	1
Kommunestyrets vedtak i sak 062/17:	21
Vedtatt Økonomiplan 2018-21 - Råde kommune	30

RÅDE KOMMUNE

Sakspapir

SAKSGANG

Styre, utvalg, komité m.m.	Møtedato	Saksnr.
Formannskapet	22.11.2017	054/17
Kommunestyret	07.12.2017	062/17

Saksbeh. PGWE Saksansv. Pål Gunnar Wenberg	Arkiv FE-151	Arkivsaknr. 17/1224
Avgjøres av:		

Handlingsprogram og økonomiplan 2018-21. Budsjett 2018

Vedlegg:

Dok.dato	Tittel
1. 02.11.2017	Handlingsprogram 2018-21 - Råde kommune
2. 02.11.2017	Betalingssatser 2018 - Råde kommune

Bakgrunn for saken:

I denne sak legger rådmannen fram forslag til handlingsprogram og økonomiplan 2018-2021 og årsbudsjett 2018 for Råde kommune.

Rådmannens kommentarer til Handlingsprogram og økonomiplan 2018-2021

Råde kommune er stolte av å kunne levere gode tjenester til kommunens innbyggerne hver dag.

For å kunne opprettholde det gode tjenestenivået også i årene som kommer, må tjenesteomfang, kapasitet og kvalitet gjennomgås og vurderes, og det vil kreve omfattende omstilling av tjenesteproduksjonen. Vi må tørre å utfordre det velkjente og utforske det ukjente. Strategien må være å etablere tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å løse nye oppgaver

Høye ambisjoner knyttet til Nye Råde og investeringer gir et krevende arbeid for å skape økonomisk handlingsrom fremover. Forventningene til kommunens rolle i tiden som kommer vil være i kontinuerlig endring. Råde kommune har som ambisjon å ligge i forkant og evne å foreta de omstillingene som er nødvendig. For å jobbe mot ambisjonene kreves det at vi fremover har økt fokus på samhandling og felleskap både på tvers av profesjoner og sammen med kommunens innbyggere for å skape nye muligheter sammen.

Det har vært en omfattende vekst av kommunes utgifter de senere årene, blant annet til pleie og omsorgstjenester, økonomisk sosialhjelp og barnevern. Det er flere og sammensatte grunner til at behovene øker på disse områdene, disse grunnene må kartlegges og analyser slik at vi evner å iverksette tiltak som imøtegår utviklingen i størst mulig grad. Bruk av KOSTRA-tall for å identifisere effektiviseringspotensialer mot andre, sammenlignbare kommuner, blir viktig for å se hvor vi har våre effektiviseringsmuligheter.

Virksomhetene har i forarbeidene til budsjett lagt inn en lang rekke ønsker med innspill til økt drift, disse innspillene er i svært liten grad hensyntatt da økonomiplanene som er fremlagt gir lite rom for kvalitets- eller kapasitetsøkning i dagens tjenester. Vi har noen år fremfor oss som krever stram styring slik at vi ikke må øke bruken av disposisjonsfond ytterligere for å komme i balanse.

Råde kommune vil også i fremtiden ha behov for å jobbe med prioriterte områder og gjennomføre nye investeringer. Dette gjelder blant annet innføring av nye digitale løsninger, forebyggende arbeid, kartlegging av kommunens boligportefølje sett i forhold til kommunens fremtidige behov.

Balansen mellom kvalitet i tjenestene og evnen til å bære investeringene er utfordrende. Endringstakten i våre omgivelser er høy og det krever omfattende oppmerksomhet på kommunens planlegging for å møte fremtidige endringer i rammevilkår. Vi må rigge kommunen slik at vi er i stand til å møte morgendagens utfordringer. Det vil vi sammen klare.

Rådmannen har gjort flere grep for å øke kommunens inntekter og redusere utgiftene, dette for å øke kommunens handlingsrom, og håndtere kommunens fremtidige utfordringsbilde. Dette er omtalt i saken nedenfor.

Rådmannens forslag bygger på regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018. En betydelig investeringstakt, økt behov for kommunale tjenester og stramme økonomiske rammer er hensyntatt i rådmannens forslag til økonomiplan 2018-2021.

Saksopplysninger og vurderinger:

1. Økonomiplan 2018-21 for Råde kommune. Først gangs behandling

Kommunestyret gjennomførte første gangs behandling av økonomiplan i juni, ksak 033/17.

Til endelig behandling i desember legger rådmannen fram et forslag til økonomiplan med endringer i

- Planlagt netto driftsresultat
- Planlagt utvikling av disposisjonsfondet.

Rådmannen vil senere i saken kommenterer bakgrunnen for disse endringene.

2. Rammebetingelser for økonomiplan 2018-21

Rådmannen legger følgende rammebetingelser til grunn:

Stabile rammebetingelser

Rådmannen legger til grunn at staten ikke vil foreta vesentlige endringer i kommunenes økonomiske rammebetingelser i perioden frem til 01.01.2022.

Inntektssystemet

Regjeringen legger opp til følgende vekst i frie inntekter for 2018:

Vekst i frie inntekter	3 600 mill.
Demografi	2 200 mill.
Pensjonskostnader	300 mill.
Satsinger innenfor veksten i frie inntekter *	700 mill.
Handlingsrom	400 mill.

Regjeringen viser til i sitt budsjettforslag at kommunenes handlingsrom kan økes ved effektiv ressursbruk i kommunesektoren. Dersom kommunesektoren setter et effektiviseringskrav til egen virksomhet på 0,5%, tilsvarer det 1,2 mrd i 2018. (ca 1,5 mill for Råde kommune).

* Satsinger innenfor veksten i frie inntekter:

Regjeringen har lagt føringer på 700 mill. av økningen i frie inntekter. Dette betyr følgende for Råde kommune:

- Tidlig innsats barnehage og skole. Kr 265 000,-
- Opptrappingsplan rusfelt. Kr 325 000,-
- Forebyggende tiltak, barn, unge og familier. Kr 294 000,-

Innslagspunktet for beregning av refusjoner for ressurskrevende brukere er økt med 50 000,- og innslagspunktet er nå kr 1 235 000,-.

Disse satsingene/tilpasningene er lagt inn i rådmannens forslag til budsjett.

Innenfor den samlede veksten i frie inntekter gir det et handlingsrom på 400 mill. (ca kr 585 000 for Råde kommune) til å bygge ut tjenestene eller bedre kvaliteten på tjenestetilbudet i tråd med lokale behov.

Rådmannen legger til grunn at inntektssystemet vil være stabilt i kommende fireårsperiode.

Frie inntekter

Råde kommune får i 2018 kr 389,4 mill i form av skatt og rammetilskudd i budsjett 2018. Dette er en vekst fra RNB 2017 på 3,4%, tilsvarende kr 12,968 mill.

Rådmannen har i økonomiplan 2018-21 videreført befolkningsvekstbasert anslag for frie inntekter. Dette betyr at rådmannen i sitt forslag har lagt inn en forventet befolkningsvekst og en forventet skattevekst i planperioden. Dette er omtalt nærmere under «Befolkningsvekst» nedenfor.

Lønns- og prisvekst er det tatt hensyn til i økonomiplan perioden. Rådmannen har lagt inn en lønns- og prisvekst på inntekter på 2,6% og på utgiftssiden har rådmannen lagt inn 2,1% vekst. Dette for å møte regjeringens krav om 0,5% effektivisering av ressursbruken.

Renter

Rådmannen la til grunn i 1. gangs behandling av økonomiplanen, at rentenivået på kommunens lånegjeld vil øke i perioden og være 1% høyere enn dagens nivå på slutten av 2020 og i hele 2021. Kommunestyret vedtok i samme sak at renten vil være stabilt lav i fireårsperioden. Rådmannen har av den grunn ikke lagt inn noen renteøkning i økonomiplan perioden.

Rådmannen ønsker å presisere at prognosene fra pengepolitisk rapport fortsatt sier at styringsrenten vil øke, slik rådmannen la til grunn i 1. gangs behandling av økonomiplan. 1% renteøkning for Råde kommune vil utgjøre ca kr 3 mill. pr. år.

Finansforvaltningen

Råde kommune har pr dato ingen plassering i finansielle aktiva (aksjefond m.v.). Kommunen har i alle år hatt en lav risiko knyttet til finansforvaltningen. Sårbarheten ved svingninger i finansmarkedene vil være lav i kommende fireårsperiode.

Pensjonskostnader

Svingninger i pensjonskostnadene har vært en betydelig utfordring ved et par anledninger de siste ti årene. Utsiktene i dag, slik pensjonsordningene nå forvaltes, tilsier lavere risiko for slike svingninger i årene som kommer. Rådmannen legger til grunn stabile pensjonskostnader i perioden 2018-21.

Lønns- og prisvekst

Lønns- og prisveksten er nå lav, med forventet vekst på 2,6% fra 2017 til 2018. Rådmannen legger til grunn at denne situasjonen vil vedvare i planperioden. Rådmannen benytter, som tidligere år, statsbudsjettets anslag i sitt forslag til økonomiplan.

Befolkningsvekst

Råde kommune har de senere år hatt en jevn årlig befolkningsvekst rundt 1% og som har økt noe mer de 2 siste årene. Rådmannen legger til grunn at denne trenden fortsetter. I sine anslag for frie inntekter i planperioden legger rådmannen SSB sin befolkningsprognoser for normal vekst til grunn. Denne sier en årlig befolknings vekst på 1,4% i 2019 og 1,1% i 2020 og 2021.

Kommunen har lagt godt til rette for dette gjennom regulering av boligområder og næringsområder.

Sysselsetting

Sysselsettingen er relativt høy i Råde, 98%. Selv om enkelte bransjer og regioner varsler om utfordringer, legger rådmannen til grunn at sysselsettingen i Råde vil være jevnt over høy i planperioden.

Tjenesteutvikling

Rådmannen har vurdert utviklingen av eksisterende og nye tjenester ved utarbeidelse av økonomiplanen og tatt hensyn til følgende:

- Kostnadsnivået holder seg stabilt
- FDV – Forvaltning, drift og vedlikeholdskostnader for Spetalen skole, Karlshus skole og nye lokaler i «bankbygget»
- Opptrappingsplan for forebygging og tidlig innsats til barn og unge er innarbeidet
- Ny barnehageavdeling på Klokkergården barnehage samt ny barnehageavdeling fra våren 2018 ved Karlshus skole.
- Nye ressurskrevende brukere tilkommet i 2017
- Avlasterdommen

Utfordringer i pleie og omsorg

Kommunen har igangsatt et arbeide med å utarbeide en plan for å redusere merforbruk innen pleie og omsorg. For å få et bærekraftig utgiftsbilde over tid trengs det grundige planprosesser. Det jobbes med å kartlegge kommunens drift og tjenestenivå, samt ulike tiltak for å redusere merforbruk på kort og lang sikt. En foreløpig plan med beskrivelse av iverksatte tiltak og plan for det videre arbeidet legges frem i LEO 22.11.2017.

Rådmannen har lagt inn økte ressurser som følge av nåværende driftsnivå, slik som beskrevet i 1. gangs behandling av økonomiplanen i juni. Rådmannen avventer ferdig konsekvensanalyser på tjenesteområdet før eventuelt ytterligere bevilgninger må vurderes.

Rådmannen har i tillegg iverksatt et arbeid med å kartlegge kommunens boligportefølje, sett opp mot fremtidige behov. Rådmannen vil komme tilbake med en egen sak i planperioden, når utredningen er ferdigstilt.

Tiltaksplan 2019-20

Rådmannen har lagt inn en tiltaksplan i 2019-20 for effektivisering og kostnadsreduksjon. Planen skal utarbeides i løpet av 2018 og skal iverksettes i 2019. Det er lagt inn en halvårs virkning på kr 2,5 mill i 2019 og en helårsvirkning fra 2020 på kr 5 mill.

Kommunedelplan for Karlshus og områderegeringsplan for Karlshus sentrum

Status for arbeid med ny kommunedelplan for Karlshus:

Arbeidet med ny kommunedelplan for Karlshus stoppet opp i påvente av stasjonsplassering for Råde stasjon i forbindelse med at Bane NOR planlegger dobbeltspor på traseen Haug – Seut. Endelig stasjonsplassering og dobbeltspor vil ikke foreligge før detaljreguleringen er vedtatt. I følge planprogrammet er det høsten 2019. Bane NOR har imidlertid varslet at det skulle komme en optimaliseringsrapport for trasé og plassering av Råde stasjon i slutten av august i år. På bakgrunn av hva som fremkommer i rapporten vil det bli vurdert å starte opp kommunedelplanarbeidet igjen. Denne rapporten er forsinket men forventes å foreligge i november/desember. For å samordne kommunedelplanarbeidet og arbeidet med

områdereguleringsplan for Karlshus sentrum effektivt, bør områdereguleringsplanforslaget være lagt ut på høring og offentlig ettersyn før arbeidet starter opp igjen.

Status for arbeidet med områdereguleringsplan for Karlshus sentrum:

Arbeidet ligger etter fremdriften i planprogrammet. I følge fremdriften skulle planforslaget være lagt frem for høring og ettersyn i slutten av august. Årsaken til forsinkelsen er blant annet avklaring av innhold i utredningsalternativer iht planprogrammet, utfordringer i COWI med hensyn til utredningskapasitet i sommer. Det er i tillegg behov for ytterligere støyutredninger da alle alternativene har utfordringer med å få til et planforslag som ivaretar støy i ht nasjonale støyretningslinjer for å få levelige bomiljøer. Det arbeides med å få klart et planforslag i november som kan legges frem for Fast utvalg for miljø og teknikk.

Rådmannen har satt av midler for å fortsette arbeidet i 2018.

Integreringsarbeid

Rådmannen jobber for å etablere et tverrfaglig team for å sikre helhetlige tjenester i integreringsarbeidet.

Integreringstilskuddet er for økonomiplanperioden flyttet fra NAV til et overordnet nivå og pengene er fordelt ut fra hvor kommunen har utgifter til integrering. Karlshus skole har fått i oppdrag å opprette en velkomstklasse som ivaretar integreringsarbeidet i grunnskolen, 1-7. trinn.

Tidlig innsats for barn og unge

Råde kommune har vedtatt en opptrappingsplan for tidlig innsats. Rådmannen har videreført denne planen, som betyr at vedtatt plan ivaretar regjeringens krav og føringer i statsbudsjettet.

Rådmannen har ikke lagt inn planens økninger i 2019, men mener at tiltakene for 2017 og 2018 må evalueres før arbeidet styrkes ytterligere. Dette vil bli vurdert i forbindelse med økonomiplanarbeidet 2019-22

Nye selvkostområder

Rådmannen har gjort vurderinger av nye selvkostområder. Fra 2018 ønsker rådmannen å vedta følgende områder som selvkostområder:

- Byggesaksbehandling og eierseksjonering
- Kart og oppmåling

Rådmannen har innarbeidet dette i tallbudsjettet, betalingssatser og i vedtaket.

Digitalisering

Bredden av tjenester i kommunal sektor er stor, og digitalisering vil spille en rolle i samtlige av dem.

Dette handler i stor grad om å forenkle og forbedre kommunens arbeidsprosessene. Det er et langsiktig omstillingsarbeid som krever kompetanse innen både organisasjon og teknologi. På sikt vil det bety at vi må levere mer med færre folk. Det krever at vi tenker nytt, at vi finner bedre og smartere måter å levere tjenestene på. Gode og tilgjengelige digitale tjenester vil bidra til å styrke dialogen med innbyggere og næringsliv slik at vi får gode lokalsamfunn.

Rådmannen har lagt inn kr 500 000,- hvert år i økonomiplanperioden til arbeidet med digitalisering. Rådmannen vil også søke støtteordninger der det er mulig.

3. Råde 2021

Rådmannens økonomiplan 2018-21 har som målsetting at Råde kommune skal ha følgende kjennetegn ved utgangen av 2021.

Driftsøkonomiene er svak, men under kontroll

Rådmannens forslag til økonomiplan viser en resultatutvikling i perioden 2018-21, hvor netto driftsresultat går fra -13,9 mill. kroner i 2018 til 2,1 mill. kroner i 2021.

Negative driftsresultater i 2018-19 foreslås dekket inn ved bruk av disposisjonsfond, med 8,7 mill. i 2018 og 3,1 mill. i 2019. I 2020 og 2021 vil det bli avsatt henholdsvis 3,5 mill. og 3,2 mill kroner til disposisjonsfond.

Disposisjonsfondet planlegges å være på 29,4 mill. kroner ved utgangen av 2021.

Dette gir en økonomiplan i balanse, men den er svak og tapper disposisjonsfondet med 5,1 mill. kroner i planperioden.

Med en slik økonomiplan er det ikke rom for nye tjenester, eller vesentlig kvalitets- eller kapasitetsøkning i dagens tjenester.

Lånegjelden er høy med akseptabel

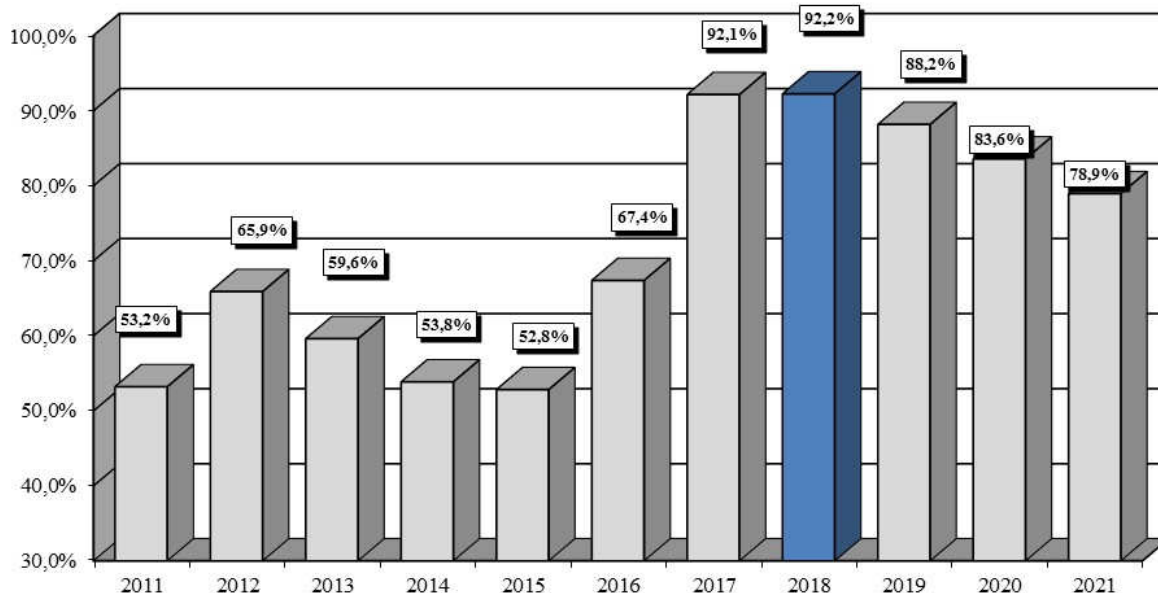
Rådmannens forslag til økonomiplan innebærer en nedgang av netto investeringsgjeld fra 469 mill. kroner pr. 01.01.18 til 458 mill. kroner pr. 31.12.21.

Eventuelle eksterne finansieringsbidrag til investeringer i perioden vil bidra til redusert investeringsgjeld og gjeldsgrad i 2021. Rådmannen legger så langt til grunn ekstern finansiering med 37,6 mill. kroner til investeringer i perioden.

Dette gir en gjeldsgrad på 92,2% 01.01.18, og 78,9% 31.12.21. (Se investeringsplan og illustrasjon av utviklingen i gjeldsgraden nedenfor i saken.)

Rådmannen anser dette som en akseptabel gjeldsgrad ved utgangen av planperioden, forutsatt at netto driftsresultat forbedres vesentlig fra 2019.

Utvikling i gjeldsgrad 2011 til 2021 (netto investeringsgjeld):

Investeringsgjeld i % av brutto driftsinntekter.

(Netto investeringsgjeld = Langsiktig gjeld fratrukket startlån og investeringsgjeld til VA)

Eiendomsskatt på et moderat nivå

Kommunestyret vedtok i økonomiplan 2017-20 at eiendomsskatten skulle økes til 2,8 promille i 2018 for å gå tilbake til 2 promille igjen i 2020. Samtidig skulle det gjøres en kontortakst i 2019 med effekt i fra 2020.

I første gangs behandling av økonomiplan 2018-20 i juni, vedtok kommunestyret å holde eiendomsskatten på 2,8 promille i hele økonomiplan perioden. Rådmann har på bakgrunn av disse vedtakene lagt inn 2,8 promille i hele perioden, samt lagt opp til en økning i 2020 lik det verdistigningen av en kontortakst vil tilsi. Rådmannen har lagt inn i planen at det gjennomføres en retaksering av alle objekter i 2019. Dette vil medføre at eiendomsskatten med dagens promille, vil bli langt høyere enn det som ligger til grunn i den vedtatte økonomiplanen. Rådmannen mener det er nødvendig å oppdatere grunnlaget for beregning av eiendomsskatten, men vil legge opp til at promillen senkes og bunnfradraget økes for å gå ned til det vedtatte nivået på inntektene.

Virksomhetene er veldrevne

Råde kommunes virksomheter drives jevnt over på en god måte, gode tjenester leveres til innbyggerne, og nøkternhet preger virksomhetenes økonomistyring. Rådmannen legger opp til at dette fortsatt skal kjennetegne kommunens virksomheter. Rådmannen legger opp til at brukerne skal skjermes mest mulig i det omstillingsarbeidet som foreslås. Men det vil likevel være nødvendig å justere ned kvalitet og kapasitet i deler av tjenestene.

Kommunen har en tilfredsstillende vannforsyning og et velfungerende avløpssystem

Råde kommune har et betydelig vedlikeholdsetterslep på dette området. Rådmannen foreslår å prioritere opp denne oppgaven i drifts- og investeringsbudsjettet.

4. Vedtatte prøveprosjekter 2017

Kommunestyret vedtok for budsjettåret 3 prøveprosjekt:

- Gratis dagtilbud Pigri onsdager, kr 100 000,-
  - o Dagsenter på PIGRI for personer med psykiske helse- og rusutfordringer er avvirket mot en støtte og oppfølgingsgruppe, SOG. SOG er etablert på onsdager og har ulike aktiviteter, turer, trening, gruppesamtaler m.m. PIGRI er da disponibel for eldre hjemmeboende med behov og ønske for dagsenter. Tiltaket bør ikke videreføres.
- Aktiv kantine på sykehjemmet (lag og foreninger), kr 250 000,-
  - o Det har blitt sendt ut forespørsel til flere lag og foreninger. Det har kun vært et lag som har vist interesse, men de har ikke hatt tid til starte opp ennå. Tiltaket har ikke vært vellykket og bør ikke videreføres.
- Ferieklubben vinterferie, kr 50 000,-
  - o Tilbudet er åpent og har base på allaktivitetshuset i tiden fra kl 10:00-15:00 i vinterferien. Ferieklubben hadde i uke 8 til sammen 132 besøk, med et snitt på 26,5 barn pr dag. Tiltaket vurderes som vellykket.

5. Handlingsprogrammet 2018-21

i vedlegget «Handlingsprogram 2018-21 – Råde kommune», legger rådmannen frem sitt forslag til handlingsprogram for 2018-21.

Rådmannen har utarbeidet overordnede strategier på områdene:

- Administrasjon
- Miljø og Teknikk
- Helse og Omsorg
- Utdanning, Mangfold og Kultur

Rådmannen foreslår å gå bort fra ordningen som har vært gjennomført de siste årene. Rådmannen ønsker at handlingsprogrammet skal være klare strategier for rådmannens arbeid og at politiske verbalforslag vedtas som verbal punkter i ikke handlingsprogram.

6. Nye Råde

Vi skal skape en organisasjon som, med utgangspunkt i fagkompetanse, jobber mer samhandlende, strategisk, innovativt og fleksibelt

Kjernen i arbeidet er å utvikle en holdning og måte å arbeide på som understøtter innbyggernes mulighet til å foreta valg og ta ansvar for egne liv i sitt møte med kommunen. For å få til dette må vi både endre og utvikle vår profesjonsutøvelse og organisasjonens kultur. Ulike profesjoner vil sammen sikre helhetlige tjenester til våre innbyggere. For å videreutvikle våre tjenester må vi til enhver tid være på jakt etter gode løsninger og skape innovative muligheter. Organisasjon – og lederutvikling vil være viktige byggesteiner for å rigge kommunes slik at vi er i stand til å møte morgendagens utfordringer.

Et sterkt velferdssamfunn kan bare skapes sammen med innbyggerne. Innbyggere og ansatte tar ansvar for og deltar aktivt i fellesskapet og utgjør en forskjell i hverandres hverdag. Kommunen bygger på verdiene raushet, glede og respekt. Disse verdiene skal være førende for alt vi gjør.

Rådmannen har lagt inn kr 2 mill i 2018 og 1 mill i 2019-21 til utvikling og drift av nye Råde.

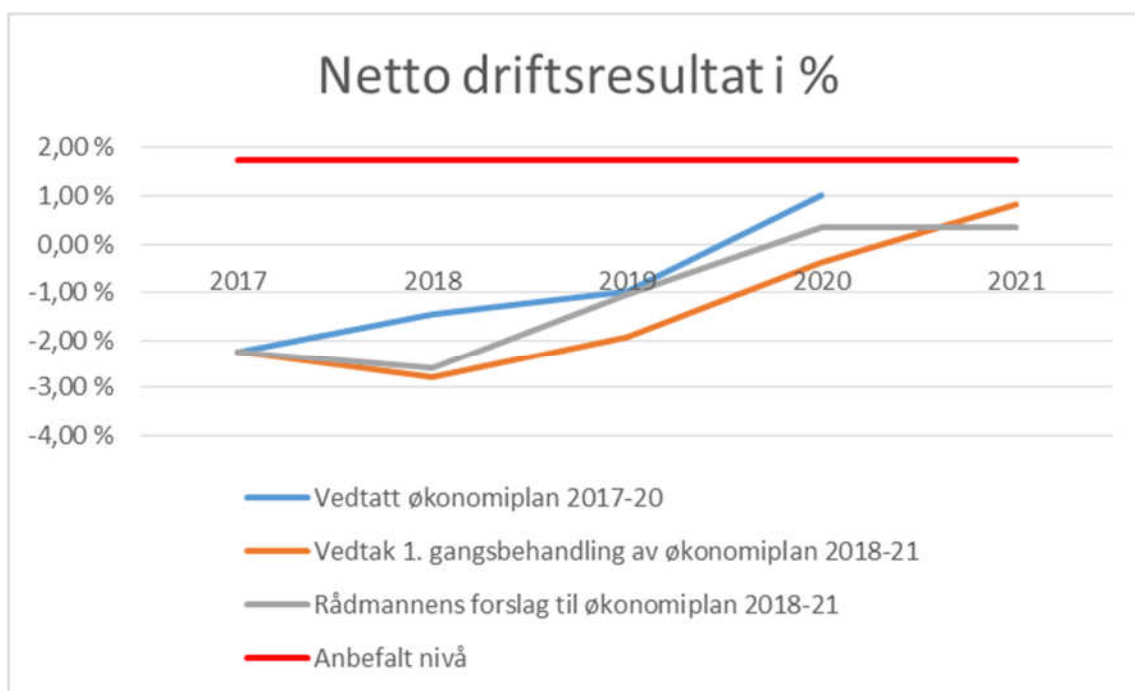
7. Bærekraftvurdering

Negativ resultatutvikling er ikke bærekraftig over tid. Økonomiplanen som rådmannen legger frem har et lite positivt resultat i 2020 og 2021. Disposisjonsfondet blir redusert i løpet av perioden. Denne økonomiplanen vil ikke tåle store negative svingninger i utgiftsnivået, slik som nye brukere og renteøkninger.

For å ha en bærekraftig økonomi bør netto driftsresultat være minst 1,75% (netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter), for å kunne møte fremtidens økonomiske utfordringer som f.eks. økt tjenesteproduksjon og økte rentekostnader.

Rådmannen anbefaler kommunestyret å ta konkret stilling til kravet til en bærekraftig økonomi.

Utvikling av netto driftsresultat i % 2017-2021

8. Årsbudsjett 2018. Talldelen

Nedenfor gjengis «Økonomisk oversikt – drift. 2016-2021.

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	17 189 808	15 999 500	18 159 000	18 629 000	19 101 000	19 573 000
Andre salgs- og leieinntekter	39 895 737	36 310 300	34 860 815	37 214 300	39 474 300	40 881 300
Overføringer med krav til motytelse	78 919 758	46 607 386	51 677 896	52 527 896	51 085 896	52 315 896
Rammetilskudd	180 666 952	185 342 000	189 627 000	200 564 000	206 568 000	212 783 000
Andre statlige overføringer	15 301 710	21 999 200	21 488 000	22 047 000	22 605 000	23 164 000
Andre overføringer	698 392	253 000	193 000	198 000	203 000	208 000
Skatt på inntekt og formue	189 397 497	188 390 000	199 810 000	201 182 000	204 433 000	208 081 000
Eiendomsskatt	10 565 176	15 045 000	21 255 000	21 555 000	23 980 000	24 180 000
Andre direkte og indirekte skatter	11 210	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	532 646 240	509 946 386	537 070 711	553 917 196	567 450 196	581 186 196
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	249 979 296	263 715 103	270 638 691	280 183 485	289 567 485	299 483 485
Sosiale utgifter	66 179 155	73 326 868	73 546 086	73 678 014	73 633 160	73 678 014
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	71 089 894	63 446 769	66 973 158	67 143 395	66 583 395	68 137 395
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	86 740 692	80 447 350	86 707 100	86 826 500	85 896 500	87 649 500
Overføringer	25 046 441	19 153 504	25 490 366	22 431 366	20 309 366	20 698 366
Avskrivninger	16 699 302	16 750 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000
Fordelte utgifter	-323 166	-151 000	-160 000	-160 000	-160 000	-160 000
Sum driftsutgifter	515 411 614	516 688 594	541 195 401	548 102 760	553 829 906	567 486 760
Brutto driftsresultat	17 234 626	-6 742 208	-4 124 690	5 814 436	13 620 290	13 699 436
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	3 155 291	3 123 000	2 530 000	2 530 000	2 530 000	2 530 000
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	358 693	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Sum eksterne finansinntekter	3 513 984	3 623 000	3 030 000	3 030 000	3 030 000	3 030 000
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	7 783 857	10 449 000	11 730 000	12 448 000	12 448 000	12 448 000
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	10 747 009	14 743 000	18 565 000	19 730 000	19 730 000	19 730 000
Utlån	742 819	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Sum eksterne finansutgifter	19 273 684	25 692 000	30 795 000	32 678 000	32 678 000	32 678 000
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-15 759 700	-22 069 000	-27 765 000	-29 648 000	-29 648 000	-29 648 000
Motpost avskrivninger	16 699 302	16 750 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000
Netto driftsresultat	18 174 228	-12 061 208	-13 889 690	-5 833 564	1 972 290	2 051 436
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	11 553 947	8 970 823	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	96 742	9 307 208	8 680 690	3 079 564	0	0
Bruk av bundne fond	3 300 073	2 609 000	5 209 000	2 754 000	1 512 000	1 147 000
Sum bruk av avsetninger	14 950 762	20 887 031	13 889 690	5 833 564	1 512 000	1 147 000
Overført til investeringsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	20 192 001	8 670 823	0	0	3 484 290	3 198 436
Avsatt til bundne fond	3 962 165	155 000	0	0	0	0
Sum avsetninger	24 154 166	8 825 823	0	0	3 484 290	3 198 436
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	8 970 824	0	0	0	0	0
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Utvikling av Disposisjonsfondet (mill kr)	35,1	34,5	25,8	22,7	26,2	29,4
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Utvikling av Netto driftsresultat i %	3,41 %	-2,37 %	-2,59 %	-1,05 %	0,35 %	0,35 %

Forklaring til de største avvikene mellom budsjett 2017 og budsjett 2018:

Brukerbetalinger	Økning 2,1 mill
Brukerbetaling barnehage	kr 1 300 000
Brukerbetaling SFO	kr 700 000
Andre salgs og leieinntekter	Nedgang 1,4 mill
Gebyrer kart og oppmåling	kr 400 000
Gebyr byggesak	kr 800 000
Leieinntekter	-kr 1 000 000
Kommunale gebyrer	-kr 600 000
Tilknytningsavgift	-kr 300 000
Andre avg. pl. Innt. Salg av tjenester til Rygge kommune	-kr 700 000
Overføringer med krav til motytelse	Økning 5,0 mill
Ressurskrevende tjenester	kr 2 700 000
Sykelønnsrefusjoner	kr 400 000
Refusjon fra private	kr 1 000 000
Refusjon fra staten – skole	kr 700 000
Lønn- og sosiale utgifter	Økning 6,9 mill
Generell lønnsvekst 2017 inkl sos. utg	kr 5 700 000
Avtalefestede tillegg	kr 1 000 000
Kjøp av varer og tj. som inngår i tjenesteprod.	Økning 3,5 mill
Andre hjelpetiltak – Barnevern	kr 500 000
Husleie	kr 400 000
Brannteknisk vedlikehold 2017	-kr 600 000
Serviceavtaler – IKT	kr 500 000
Kjøp av ressurskrevende tjenester	kr 3 000 000
Kjøp av varer og tj. som erstatter i tjenesteprod.	Økning 6,3 mill
Kjøp av barnevernsplasser	-kr 1 300 000
Ikke kommunale barnehager	kr 1 100 000
Kjøp av plasser – Ressurskrevende brukere	kr 4 900 000
Kjøp av avlastningstiltak	kr 2 100 000
Overføringer	Økning 6,3 mill
Bidrag sosial omsorg	kr 500 000
Reserverte bevilgninger Rus	kr 325 000
Reserverte bevilgninger velkomstklasse	kr 300 000
Reserverte bevilgninger integreringstilsk.	kr 336 000
Reserverte bevilgninger digitalisering	kr 500 000
Reservert Avlasterdommen	kr 1 955 000
Reservert til Nye Råde	kr 2 000 000

Driftsbudsjettet 2018

Nedenfor gjengis utviklingen i netto driftsutgift fra regnskap 2016 til budsjett 2018 for kommunens virksomheter.

Virksomhet	Regnskap 2016	Regulert budsjett 2017	Budsjett 2018
110 Politisk styring og kontroll	4 951 574	5 246 469	4 925 324
151 Rådmannskontoret	54 181 541	56 332 812	60 166 238
152 Råde ungdomsskole og kulturskole	25 405 991	25 512 400	26 007 898
153 Oppvekstområde Karlshus	34 463 310	35 688 973	36 975 107
154 Oppvekstområde Saltnes	24 820 623	25 007 342	25 196 849
155 Familie	32 715 065	36 547 373	37 248 068
156 NAV Råde	-1 099 271	9 172 850	20 114 403
157 Hjemmebaserte tjenester	42 679 974	40 234 725	41 651 393
158 Sykehjem og omsorgsboliger	49 020 161	53 039 677	53 791 000
159 Tjenester for funksjonshemmede	32 508 926	33 621 598	37 629 253
160 Teknisk	21 353 886	25 960 307	26 536 631
170 Ankomstsenter Østfold	0	0	0
180 Skatter og rammetilskudd	-346 844 803	-355 277 000	-384 612 000
190 Finanstransaksjoner	25 843 023	8 912 474	14 369 836
ALLE	0	0	0

Betalingssatser 2018

Rådmannen foreslår betalingssatser for 2018 ut fra følgende prinsipper:

- Råde kommune benytter statens maksimalsatser der slike er vedtatt
- Gebyrer for tekniske tjenester (selvkost) fastsettes i samsvar med gjeldende forskrifter for disse

Andre gebyrer økes slik at lønns- og prisvekst fra 2017 til 2018 kompenseres. For noen gebyrer med små beløp vil dette kunne bety noe større påslag enn 2,6% økning skulle tilsi.

9. Investeringer 2018-21

Nedenfor gjengis rådmannens forslag til investeringsbudsjett for 2018 og investeringsplan for 2019-21.

De viktigste formålene er

- Investeringer i skoler - Spetalen og Karlshus
- Kulturhus
- Vann- og avløpsinvesteringer
- Gang- og sykkelvei Tomb-Karlshus
- Ny adkomstvei Fjelberg bruk
- Ny avdeling tilhørende Kløkkergården barnehage, ved Karlshus skole

Planlagte, ikke ferdigprosjekterte investeringsprosjekter

Rådmannen har 3 prosjekter som skal prosjekteres i 2018. Prosjektene står ikke i investeringsplanen nedenfor, da de ikke har kommet så langt at det foreligger konkrete planer med tilhørende budsjett.

Prosjektene er:

- Grøntarealer rundt rådhuset, 1000-års plassen og langhuset
- Nytt kontorbygg for å frigjøre en leilighet til ny bruker ved Nor-Gård
- Se på løsning for ny(e) barnehage avdeling(er) i Saltnes

Investeringsprosjekter	Ansvarlig virksomhet	2018				2019	2020	2021
		Totalt bevilget inkl MVA	Totalt bevilget ekskl MVA	Ubrukt bevilgning 2017 *	Ny bevilgning	Ny bevilgning	Ny bevilgning	Ny bevilgning
Rådmannskontoret:								
IKT-investeringer - Generelle (omfatter flere områder)	151	7 201 250	5 761 000	600 000	5 161 000			
Boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne	151	14 812 500	11 850 000	11 850 000				
Rehabilitering av uteareal/parkering v/rådhuset	151	375 000	300 000	300 000				
Langhus Kulturhus	151	58 500 000	46 800 000	1 800 000	45 000 000			
Spetalen skole	151	20 000 000	16 000 000	16 000 000				
Karlshus skole	151	32 352 500	25 882 000	25 882 000				
Kunstgressbane Saltnes	151	187 500	150 000	150 000				
Skatepark Saltnes	151	500 000	400 000	400 000				
Omgjøring Nye lokaler Skråtorpveien 2B	151	187 500	150 000	150 000				
Karlshus skole:								
Ny barnehageavdeling ved Karlshus skole	151	625 000	500 000		500 000			
HBT:								
3 nye carporter	151	375 000	300 000	300 000				
Råde Sykehjem:								
Rehabilitering av kjøkken	160	312 500	250 000		250 000			
Solskjerming	160	125 000	100 000		100 000			
Teknisk:								
Handicappilpasset brygge på Saltholmen	160	436 250	349 000	349 000				
Kart/oppmåling: Skråtopografering	160	187 500	150 000		150 000			
Vei: Nye sandkasser og strøgregat til traktor	160	187 500	150 000		150 000			
Vei: Asfaltering av kommunale veier	160	625 000	500 000		500 000			
Vei: Reguleringsplan Fjelberg bruk - Ny adkomstvei	160	6 375 000	5 100 000	100 000	5 000 000			
Vei: Nye målere gateløp	160	3 375 000	2 700 000	2 700 000				
Vei: G/S vei (Tomb-Karlshus inkl kjøp av grunn)	160	27 000 000	22 000 000	22 000 000				
Grønt: Nærmiljøanlegg Missingen 2	160	1 500 000	1 200 000	1 200 000				
Grønt: Opparbeidelse av parkering ved pumpest Tomb	160	125 000	100 000	100 000				
Vann: Enebekk	160	6 625 000	5 300 000	5 300 000				
Vann: Ny vannledning Hagebyveien, Rådyrveien, Ekomveien, Elgveien og Skråtorpveien-Netthusveien	160	5 125 000	4 100 000	3 100 000	1 000 000			
Vann: Ny vannledning Odinsvei, Torsvei og Øvre og Nedre Tingvei	160	3 500 000	2 800 000		2 800 000			
Vann: Vannmålere i knutepunkt - detektering av lekkasjer	160	625 000	500 000		500 000			
Avløp: Enebekk	160	6 625 000	5 300 000	5 300 000				
Avløp: Kombikummer stensrødfeltet	160	125 000	100 000	100 000				
Avløp: Overløp pumpestasjon - Makrellrød	160	1 150 000	920 000	920 000				
Avløp: Fornyelse/oppgradering av driftsovervåkingsanlegg	160	500 000	400 000	400 000				
Avløp: Fornyelse av 150m ledning ved Missingmyr	160	400 000	320 000	320 000				
Avløp: 450 m vann og spillvannsledning fra sarpsborgveien til strømshaugfeltet	160	2 375 000	1 900 000	1 900 000				
SUM INVESTERINGER		202 415 000	162 332 000	101 221 000	61 111 000	-	-	-
Finansiering:								
Nye lån:			61 111 000	-	36 111 000	-	-	-
Ubrukte lånemidler			78 221 000	78 221 000				
Ubundet Kapitalfond:			10 400 000	10 400 000				
Bundet Kapitalfond:			-	-				
Bundne driftsfond			-	-				
Disposisjonsfond:			-	-				
Tilskudd fra andre			12 600 000	12 600 000	25 000 000			
Sum finansiering		-	162 332 000	101 221 000	61 111 000	-	-	-

10. Økonomiske oversikter

Budsjettskjema 1A – Driftsbudsjettet

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
Skatt på inntekt og formue	189 397 497	188 390 000	199 810 000
Ordinært rammetilskudd	180 666 952	185 342 000	189 627 000
Skatt på eiendom	10 565 176	15 045 000	21 255 000
Andre direkte eller indirekte skatter	11 210	0	0
Andre generelle statstilskudd	15 301 710	21 999 200	21 488 000
Sum frie disponible inntekter	395 942 545	410 776 200	432 180 000
Renteinntekter og utbytte	3 155 291	3 123 000	2 530 000
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	7 783 857	10 449 000	11 730 000
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0
Avdrag på lån	10 747 009	14 743 000	18 565 000
Netto finansinnt./utg.	-15 375 575	-22 069 000	-27 765 000
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	0	0	0
Til ubundne avsetninger	20 192 001	8 670 823	0
Til bundne avsetninger	3 962 165	155 000	0
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk	11 553 947	8 970 823	0
Bruk av ubundne avsetninger	96 742	9 307 208	9 420 690
Bruk av bundne avsetninger	3 300 073	2 609 000	5 459 000
Netto avsetninger	-9 203 404	12 061 208	14 879 690
Overført til investeringsbudsjettet	0	0	0
Til fordeling drift	371 363 566	400 768 408	419 294 690
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	362 392 743	400 768 408	419 294 690
Mer/mindreforbruk	8 970 823	0	0

Budsjettskjema 1B – Driftsbudsjettet

Virksomhet	Ansvar	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
110	Politisk styring og kontroll	5 077 847	5 306 469	4 925 324
151	Rådmannskontoret	53 257 386	56 557 812	60 491 238
152	Råde ungdomsskole og kulturskole	25 405 991	25 512 400	26 037 898
153	Oppvekstområde Karlshus	34 460 861	35 688 973	36 975 107
154	Oppvekstområde Saltnes	24 789 222	25 007 342	25 196 849
155	Familie	34 201 735	38 647 373	40 078 068
156	NAV Råde	11 798 425	19 272 850	20 274 403
157	Hjemmebaserte tjenester	43 215 128	41 714 925	41 851 393
158	Råde sykehjem	49 049 483	53 074 677	53 941 000
159	Tjenester for funksjonshemmede	32 508 926	41 915 598	47 011 253
160	Teknisk	20 095 099	28 664 307	32 070 631
170	Ankomstsenter Østfold	-172	0	0
180	Skatter og rammetilskudd	34 524 733	33 500 000	35 156 000
190	Finanstransaksjoner og årsoppgjørdisposisjoner	-5 991 923	-4 094 318	-4 714 474
	Sum	362 392 741	400 768 408	419 294 690

(Budsjettskjema 1A og 1B er endret i henhold til vedtatte endringer i ksak 062/17)

Økonomisk oversikt, Vedlegg 3 – Driftsbudsjettet

	Budsjett 2018
Driftsinntekter	
Brukerbetalinger	18 159 000
Andre salgs- og leieinntekter	34 860 815
Overføringer med krav til motytelse	51 677 896
Rammetilskudd	189 627 000
Andre statlige overføringer	21 488 000
Andre overføringer	193 000
Skatt på inntekt og formue	199 810 000
Eiendomsskatt	21 255 000
Andre direkte og indirekte skatter	0
Sum driftsinntekter	537 070 711
Driftsutgifter	
Lønnsutgifter	270 638 691
Sosiale utgifter	73 546 086
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	67 628 158
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	86 967 100
Overføringer	25 565 366
Avskrivninger	18 000 000
Fordeelte utgifter	-160 000
Sum driftsutgifter	542 185 401
Brutto driftsresultat	-5 114 690
Finansinntekter	
Renteinntekter og utbytte	2 530 000
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0
Mottatte avdrag på utlån	500 000
Sum eksterne finansinntekter	3 030 000
Finansutgifter	
Renteutgifter og låneomkostninger	11 730 000
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0
Avdrag på lån	18 565 000
Utlån	500 000
Sum eksterne finansutgifter	30 795 000
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-27 765 000
Motpost avskrivninger	18 000 000
Netto driftsresultat	-14 879 690
Interne finanstransaksjoner	
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	0
Bruk av disposisjonsfond	9 420 690
Bruk av bundne fond	5 459 000
Sum bruk av avsetninger	14 879 690
Overført til investeringsregnskapet	0
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	0
Avsatt til disposisjonsfond	0
Avsatt til bundne fond	0
Sum avsetninger	0
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	0

(Økonomisk oversikt, vedlegg 3 er endret i henhold til vedtatte endringer i ksak 062/17)

Budsjettskjema 2A – Investeringsbudsjettet

	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Investeringer i anleggsmidler	62 436 287	207 712 000	271 280 500
Utlån og forskutteringer	13 282 544	7 000 000	7 000 000
Kjøp av aksjer og andeler	1 154 813	1 250 000	1 400 000
Avdrag på lån	3 768 962	4 260 100	2 300 000
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0
Avsetninger	5 472 291	0	0
Årets finansieringsbehov	86 114 897	220 222 100	281 980 500
Finansiert slik:			
Bruk av lånemidler	61 671 144	174 718 000	121 682 000
Inntekter fra salg av anleggsmidler	0	0	0
Tilskudd til investeringer	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	10 774 389	39 994 000	42 745 500
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	6 179 314	2 213 000	105 753 000
Andre inntekter	13 497	0	0
Sum ekstern finansiering	78 638 344	216 925 000	270 180 500
Overført fra driftsbudsjettet	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	4 316 730	0	0
Bruk av avsetninger	3 159 823	3 297 100	11 800 000
Sum finansiering	86 114 897	220 222 100	281 980 500
Udekket/udisponert	0	0	0

Budsjettskjema 2B – Investeringsregnskapet

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
051110 Rådhuset ombygging	34 539	640 000	0
051120 Rådhuset parkering mv	63 750	0	375 000
051130 Kjøp av utstyr	0	125 000	0
051160 IKT inv.	2 784 994	3 870 000	7 638 750
051640 Kirken	379 000	676 000	0
052200 Råde ungdomsskole	1 367 125	2 000 000	0
053100 Karlshus skole	5 223 959	56 540 000	32 352 500
053400 Klokkegården barnehage	2 002 178	4 103 750	625 000
054100 Spetalen skole	42 069 364	125 926 250	20 000 000
055910 Kultur	0	187 500	687 500
055920 Kulturhus	223 805	762 500	58 500 000
056220 Kommunale utleieboliger	704 895	21 250	14 812 500
057100 Hjemmebaserte tjenester	813 060	2 040 000	375 000
058100 Råde Sykehjem	6 453	762 500	437 500
059100 Nor Gård - nybygg	415 189	0	0
060300 Oppmåling	0	0	187 500
060510 Kommunale friområder	0	33 750	436 250
061300 Kommunale veier - Grøntareal	705 537	2 055 000	10 500 000
061320 Kommunale veier - trafikksikkerhets tiltak	0	0	187 500
061330 Gangvei	0	0	27 000 000
061340 Nærmiljøanlegg	0	0	1 500 000
061500 Strømneseåsen - infrastruktur	0	0	73 838 000
061700 Avløp	832 475	1 173 000	8 940 000
061900 Vann	4 397 145	4 233 000	12 700 000
062000 Vedlikeholdsavdelingen - Kjøp av driftsmidler	0	625 000	0
062100 Renhold	144 474	250 000	0
062300 Bankbygget	224 651	1 687 500	187 500
092000 Lånetransaksjoner	43 697		
TOTALT	62 436 290	207 712 000	271 280 500

(Budsjettskjema 2A og 2B er endret i henhold til vedtatte endringer i ksak 062/17)

Økonomisk oversikt, Vedlegg 4 – Investeringsregnskapet

	Budsjett 2018
Inntekter	
Salg av driftsmidler og fast eiendom	0
Andre salgsinntekter	0
Overføringer med krav til motytelse	103 453 000
Kompensasjon for merverdiavgift	42 745 500
Statlige overføringer	0
Andre overføringer	0
Renteinntekter og utbytte	0
Sum inntekter	146 198 500
Utgifter	
Lønnsutgifter	0
Sosiale utgifter	0
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	228 535 000
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	0
Overføringer	42 745 500
Renteutgifter og omkostninger	0
Fordelte utgifter	0
Sum utgifter	271 280 500
Finanstransaksjoner	
Avdrag på lån	2 300 000
Utlån	7 000 000
Kjøp av aksjer og andeler	1 400 000
Dekning av tidligere års udekket	0
Avsatt til ubundne investeringsfond	0
Avsatt til bundne investeringsfond	0
Sum finansieringstransaksjoner	10 700 000
Finansieringsbehov	135 782 000
Dekket slik:	
Bruk av lån	121 682 000
Salg av aksjer og andeler	0
Mottatte avdrag på utlån	2 300 000
Overført fra driftsbudsjettet	0
Bruk av tidligere års udisponert	0
Bruk av disposisjonsfond	0
Bruk av bundne driftsfond	0
Bruk av ubundne investeringsfond	11 400 000
Bruk av bundne investeringsfond	400 000
Sum finansiering	135 782 000
Udekket/udisponert	0

(Økonomisk oversikt, vedlegg 4 er endret i henhold til vedtatte endringer i ksak 062/17)

Rådmannens forslag til innstilling:

1. Rådmannens forslag til årsbudsjett for 2018 og økonomiplan for 2018 – 2021 vedtas.
2. Råde kommunes driftsbudsjett for 2018 vedtas på netto utgiftsnivå for hver virksomhet slik:

Virksomhet	Budsjett 2018
110 Politisk styring og kontroll	4 925 324
151 Rådmannskontoret	60 166 238
152 Råde ungdomsskole og kulturskole	26 007 898
153 Oppvekstområde Karlshus	36 975 107
154 Oppvekstområde Saltnes	25 196 849
155 Familie	37 248 068
156 NAV Råde	20 114 403
157 Hjemmebaserte tjenester	41 651 393
158 Sykehjem og omsorgsboliger	53 791 000
159 Tjenester for funksjonshemmede	37 629 253
160 Teknisk	26 536 631
170 Ankomstsenter Østfold	0
180 Skatter og rammetilskudd	-384 612 000
190 Finanstransaksjoner	14 369 836
ALLE	0

3. Råde kommune viderefører eiendomsskatt i budsjettåret 2018. For eiendomsskatten gjelder:

3.1 Det innkreves eiendomsskatt for 2017. I henhold til skatteloven for byene av 15. august 911, og lov om eiendomsskatt av 6. juni 1975, samt endringer i samme lov gjort av Stortinget den 16. juni 2006.

3.2 Med hjemmel i Eiendomsskattelovens § 3 er eiendomsskatt innført i hele kommunen.

3.3 Skattøre i Råde kommune skal være 2,8 ‰ kfr. Eiendomsskattelovens § 11, 1 ledd.

3.4 Med hjemmel i Eiendomsskattelovens § 7 kan følgende eiendommer fritas for eiendomsskatt: litra a, Eigedomar åt stiftingar og institusjonar som tek sikte på å gagne ein kommune, eit fylke eller staten. Litra b, Bygning som har historisk verdi, gjennom fredningsvedtak jf. Lov om kulturminner.

3.5 Med hjemmel i eiendomsskattelovens § 5 litra a skal følgende eiendommer fritas for eiendomsskatt: "Eigedom som staten eig, så langt eigedomen har historisk bygg eller anlegg", gjennom fredningsvedtak jfr Lov om kulturminner.

3.6 Med hjemmel i Eiendomsskattelovens § 7, litra e, skal eiendommer som blir drevet som gårdsbruk og skogsbruk svare eiendomsskatt for våningshuset og kårboligen med garasje og uthus og passende tomt. Eiendomsskatten svares etter samme satser som for boligeiendommer.

3.7 Ved beregning av eiendomsskatt for 2018 benyttes et bunnfradrag på kr. 0.

4. Råde kommunes skattøre for 2018 fastsettes til det maksimalt tillatte

5. Kommunens likviditet anses å være tilfredsstillende i 2018

6. Råde kommune tar opp kr 7 000 000,- i formidlingslån (startlån) i 2018

7. Råde kommune fornyer sin trekkfasilitet pålydende kr 6 000 000,- tom 31.12.2018

8. Tilskuddssatser for ikke-kommunale barnehager for 2018, beregnet ut fra gjeldende forskrift av 09.10.2015, settes til:

Per heltidsplass	Drift inkl. admin.
Ordinære barnehager, små barn	kr 190 245
Ordinære barnehager, store barn	kr 89 955

Per heltidsplass	Kapital
Byggeår til og med 2009	kr 9 200
Byggeår 2010-2012	kr 15 700
Byggeår 2013-2015	kr 18 500
Byggeår 2016-2018	kr 22 500

9. Til utgiftsdekning i forbindelse med støttekontaktordningen godtgjøres tjenesteyters bruk av egen bil med:

- Vedtak inntil 10 timer pr måned dekkes med inntil 50 km pr måned.
- Vedtak Inntil 15timer pr måned dekkes med inntil 75 km pr måned.
- Vedtak 20 timer + dekkes med inntil 100 km pr måned.

Innenfor foreslått kjørelengde dekker kommunen kjøring i tråd med statens satser for kjøregodtgjørelse.

Dersom tjenestemottaker har egen bil skal denne benyttes.

For andre utlegg i forbindelse med oppdraget dekker kommunen utlegg for kr 15,- pr utført vedtakstime, dette til dekning eks drikke ved cafe besøk, inngang som ikke dekke av ledsagerbevis osv.

10. Godtgjørelse i form av omsorgslønn fra Råde kommune i 2018, settes til kr 282 000,- pr. år for ett årsverk.

11. Betalingssatser i Råde kommune 2018 fastsettes som beskrevet i vedlegg 3 til budsjettsaken: "Betalingssatser 2018 – Råde kommune"

- Det vedtas selvkost for gebyrbelagte tjenester innenfor vann, avløp, renovasjon, feiing, slambehandling, byggesaksbehandling og eierseksjonering og kart og oppmåling.
- For selvkostområdene vann, avløp, renovasjon, slam, feier, byggesak og eierseksjonering og kart og oppmåling, skal eventuelle underskudd fremføres til neste års selvkostberegning og dekkes over kommende års gebyrer.

12. Egenkapitaltilskudd KLP for 2018, kr 1 400 000,-, finansieres ved bruk av ubundet investeringsfond.

13. Råde kommunes investeringsbudsjett for 2018 og investeringsplan 2019-21 – herunder finansieringsplan for investeringene – vedtas slik:

Investeringsprosjekter	Ansvarlig virksomhet	2018				2019	2020	2021
		Totalt bevilget inkl MVA	Totalt bevilget ekskl MVA	Ubrukt bevilgning 2017 *	Ny bevilgning	Ny bevilgning	Ny bevilgning	Ny bevilgning
Rådmannskontoret:								
IKT-investeringer - Generelle (omfatter flere områder)	151	7 201 250	5 761 000	600 000	5 161 000			
Boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne	151	14 812 500	11 850 000	11 850 000				
Rehabilitering av uteareal/parkering v/rådhuset	151	375 000	300 000	300 000				
Langhus Kulturhus	151	58 500 000	46 800 000	1 800 000	45 000 000			
Spetalen skole	151	20 000 000	16 000 000	16 000 000				
Karlishus skole	151	32 352 500	25 882 000	25 882 000				
Kunstgressbane Saltnes	151	187 500	150 000	150 000				
Skatepark Saltnes	151	500 000	400 000	400 000				
Omgjøring Nye lokaler Skråtorpveien 2B	151	187 500	150 000	150 000				
Karlishus skole:								
Ny barnehageavdeling ved Karlishus skole	151	625 000	500 000		500 000			
HBT:								
3 nye carporter	151	375 000	300 000	300 000				
Råde Sykehjem:								
Rehabilitering av kjøkken	160	312 500	250 000		250 000			
Solskjerming	160	125 000	100 000		100 000			
Teknisk:								
Handicaptilpasset brygge på Saltholmen	160	436 250	349 000	349 000				
Kart/oppmåling: Skråfotografering	160	187 500	150 000		150 000			
Vei: Nye sandkasser og strøagregat til traktor	160	187 500	150 000		150 000			
Vei: Asfaltering av kommunale veier	160	625 000	500 000		500 000			
Vei: Reguleringsplan Fjelberg bruk - Ny adkomstvei	160	6 375 000	5 100 000	100 000	5 000 000			
Vei: Nye målere gatelys	160	3 375 000	2 700 000		2 700 000			
Vei: G/S vei (Tomb-Karlishus inkl kjøp av grunn)	160	27 000 000	22 000 000	22 000 000				
Grønt: Nærmiljøanlegg Missingen 2	160	1 500 000	1 200 000	1 200 000				
Grønt: Opparbeidelse av parkering ved pumpest Tomb	160	125 000	100 000	100 000				
Vann: Enebekk	160	6 625 000	5 300 000	5 300 000				
Vann: Ny vannledning Hagebyveien, Rådyrveien, Ekomveien, Elgveien og Skråtorpveien-Netthusveien	160	5 125 000	4 100 000	3 100 000	1 000 000			
Vann: Ny vannledning Odinsvei, Torsvei og Øvre og Nedre Tingvei	160	3 500 000	2 800 000		2 800 000			
Vann: Vannmålere i knutepunkt - detektering av lekkasjer	160	625 000	500 000		500 000			
Avløp: Enebekk	160	6 625 000	5 300 000	5 300 000				
Avløp: Kombikummer stensrødfeltet	160	125 000	100 000	100 000				
Avløp: Overløp pumpestasjon - Makrellrød	160	1 150 000	920 000	920 000				
Avløp: Fornyelse/oppgradering av driftsovervåkingsanlegg	160	500 000	400 000	400 000				
Avløp: Fornyelse av 150m ledning ved Missingmyr	160	400 000	320 000	320 000				
Avløp: 450 m vann og spillvannsledning fra sarpsborgveien til strømshaugfeltet	160	2 375 000	1 900 000	1 900 000				
SUM INVESTERINGER		202 415 000	162 332 000	101 221 000	61 111 000	-	-	-
Finansiering:								
Nye lån:		61 111 000	-	-	36 111 000	-	-	-
Ubrukte lånemidler		78 221 000	78 221 000	78 221 000				
Ubundet Kapitalfond:		10 400 000	10 400 000	10 400 000				
Bundet Kapitalfond:		-	-	-				
Bundne driftsfond:		-	-	-				
Disposisjonsfond:		-	-	-				
Tilskudd fra andre		12 600 000	12 600 000	12 600 000	25 000 000			
Sum finansiering		-	162 332 000	101 221 000	61 111 000	-	-	-

Kommunestyrets vedtak i sak 062/17:

1. Rådmannens forslag til årsbudsjett for 2018 og økonomiplan for 2018 – 2021 vedtas.
2. Råde kommunes driftsbudsjett for 2018 vedtas på netto utgiftsnivå for hver virksomhet slik:

Virksomhet	Budsjett 2018
110 Politisk styring og kontroll	4 925 324
151 Rådmannskontoret	60 491 238
152 Råde ungdomsskole og kulturskole	26 037 898
153 Oppvekstområde Karlshus	36 975 107
154 Oppvekstområde Saltnes	25 196 849
155 Familie	37 298 068
156 NAV Råde	20 274 403
157 Hjemmebaserte tjenester	41 651 393
158 Sykehjem og omsorgsboliger	53 891 000
159 Tjenester for funksjonshemmede	37 629 253
160 Teknisk	26 611 631
170 Ankomstsenter Østfold	0
180 Skatter og rammetilskudd	-384 612 000
190 Finanstransaksjoner	13 629 836
ALLE	0

(Rammene er endret i henhold til vedtatte endringer i ksak 062/17)

3. Råde kommune viderefører eiendomsskatt i budsjettåret 2018. For eiendomsskatten gjelder:
  - 3.1 Det innkreves eiendomsskatt for 2017. I henhold til skatteloven for byene av 15. august 911, og lov om eiendomsskatt av 6. juni 1975, samt endringer i samme lov gjort av Stortinget den 16. juni 2006.
  - 3.2 Med hjemmel i Eiendomsskattelovens § 3 er eiendomsskatt innført i hele kommunen.
  - 3.3 Skattøre i Råde kommune skal være 2,8 % kfr. Eiendomsskattelovens § 11, 1 ledd.
  - 3.4 Med hjemmel i Eiendomsskattelovens § 7 kan følgende eiendommer fritas for eiendomsskatt: litra a, Eigedomar åt stiftingar og institusjonar som tek sikte på å gagne ein kommune, eit fylke eller staten. Litra b, Bygning som har historisk verdi, gjennom fredningsvedtak jf. Lov om kulturminner.
  - 3.5 Med hjemmel i eiendomsskattelovens § 5 litra a skal følgende eiendommer fritas for eiendomsskatt: "Eigedom som staten eig, så langt eigedomen har historisk bygg eller anlegg", gjennom fredningsvedtak jfr Lov om kulturminner.
  - 3.6 Med hjemmel i Eiendomsskattelovens § 7, litra e, skal eiendommer som blir drevet som gårdsbruk og skogsbruk svare eiendomsskatt for våningshuset og kårboligen med garasje og uthus og passende tomt. Eiendomsskatten svares etter samme satser som for boligeiendommer.
  - 3.7 Ved beregning av eiendomsskatt for 2018 benyttes et bunnfradrag på kr. 0.
4. Råde kommunes skattøre for 2018 fastsettes til det maksimalt tillatte
5. Kommunens likviditet anses å være tilfredsstillende i 2018
6. Råde kommune tar opp kr 7 000 000,- i formidlingslån (startlån) i 2018
7. Råde kommune fornyer sin trekkfasilitet pålydende kr 6 000 000,- tom 31.12.2018

8. Tilskuddssatser for ikke-kommunale barnehager for 2018, beregnet ut fra gjeldende forskrift av 09.10.2015, settes til:

Per heltidsplass	Drift inkl. admin.
Ordinære barnehager, små barn	kr 190 245
Ordinære barnehager, store barn	kr 89 955

Per heltidsplass	Kapital
Byggeår til og med 2009	kr 9 200
Byggeår 2010-2012	kr 15 700
Byggeår 2013-2015	kr 18 500
Byggeår 2016-2018	kr 22 500

9. Til utgiftsdekning i forbindelse med støttekontaktordningen godtgjøres tjenesteyters bruk av egen bil med:

- Vedtak inntil 10 timer pr måned dekkes med inntil 50 km pr måned.
- Vedtak Inntil 15timer pr måned dekkes med inntil 75 km pr måned.
- Vedtak 20 timer + dekkes med inntil 100 km pr måned.

Innenfor foreslått kjørelengde dekker kommunen kjøring i tråd med statens satser for kjøregodtgjørelse.

Dersom tjenestemottaker har egen bil skal denne benyttes.

For andre utlegg i forbindelse med oppdraget dekker kommunen utlegg for kr 15,- pr utført vedtakstime, dette til dekning eks drikke ved cafe besøk, inngang som ikke dekke av ledsagerbevis osv.

10. Godtgjørelse i form av omsorgslønn fra Råde kommune i 2018, settes til kr 282 000,- pr. år for ett årsverk.

11. Betalingssatser i Råde kommune 2018 fastsettes som beskrevet i vedlegg 3 til budsjettsaken: "Betalingssatser 2018 – Råde kommune"

- Det vedtas selvkost for gebyrbelagte tjenester innenfor vann, avløp, renovasjon, feiing, slambehandling, byggesaksbehandling og eierseksjonering og kart og oppmåling.
- For selvkostområdene vann, avløp, renovasjon, slam, feier, byggesak og eierseksjonering og kart og oppmåling, skal eventuelle underskudd fremføres til neste års selvkostberegning og dekkes over kommende års gebyrer.

12. Egenkapitaltilskudd KLP for 2018, kr 1 400 000,-, finansieres ved bruk av ubundet investeringsfond.

13. Råde kommunes investeringsbudsjett for 2018 og investeringsplan 2019-21 – herunder finansieringsplan for investeringene – vedtas slik:

Investeringsprosjekter	Ansvarlig virksomhet	2018				2019	2020	2021
		Totalt bevilget inkl MVA	Totalt bevilget ekskl MVA	Ubrukt bevilgning 2017 *	Ny bevilgning	Ny bevilgning	Ny bevilgning	Ny bevilgning
Rådmannskontoret:								
IKT-investeringer - Generelle (omfatter flere områder)	151	7 638 750	6 111 000	600 000	5 511 000			
Boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne	151	14 812 500	11 850 000	11 850 000				
Rehabilitering av uteareal/parkering v/rådhuset	151	375 000	300 000	300 000				
Langhus Kulturhus	151	58 500 000	46 800 000	1 800 000	45 000 000			
Spetalen skole	151	20 000 000	16 000 000	16 000 000				
Karlshus skole	151	32 352 500	25 882 000	25 882 000				
Kunstgressbane Saltnes	151	187 500	150 000	150 000				
Skatepark Saltnes	151	500 000	400 000	400 000				
Omgjøring Nye lokaler Skråtorpveien 2B	151	187 500	150 000	150 000				
Karlshus skole:								
Ny barnehageavdeling ved Karlshus skole	151	625 000	500 000		500 000			
HBT:								
3 nye carporter	151	375 000	300 000	300 000				
Råde Sykehjem:								
Rehabilitering av kjøkken	160	312 500	250 000		250 000			
Solskjerming	160	125 000	100 000		100 000			
Teknisk:								
Handicaptilpasset brygge på Saltholmen	160	436 250	349 000	349 000				
Kart/oppmåling: Skråfotografering	160	187 500	150 000		150 000			
Vei: Nye sandkasser og strømagregat til traktor	160	187 500	150 000		150 000			
Vei: Asfaltering av kommunale veier	160	625 000	500 000		500 000			
Vei: Reguleringsplan Fjelberg bruk - Ny adkomstvei	160	6 375 000	5 100 000	100 000	5 000 000			
Vei: Nye målere gateløys	160	3 375 000	2 700 000		2 700 000			
Vei: G/S vei (Tomb-Karlshus inkl kjøp av grunn)	160	27 000 000	22 000 000	22 000 000				
Grønt: Nærmiljøanlegg Missingen 2	160	1 500 000	1 200 000	1 200 000				
Grønt: Opparbeidelse av parkering ved pumpestomb	160	125 000	100 000	100 000				
Vann: Enebekk	160	6 625 000	5 300 000	5 300 000				
Vann: Ny vannledning Hagebyveien, Rådyrveien, Ekomveien, Elgveien og Skråtorpveien-Netthusveien	160	5 125 000	4 100 000	3 100 000	1 000 000			
Vann: Ny vannledning Odinsvei, Torsvei og Øvre og Nedre Tingvei	160	3 500 000	2 800 000		2 800 000			
Vann: Vannmålere i knutepunkt - detektering av lekkasjer	160	625 000	500 000		500 000			
Avløp: Enebekk	160	6 625 000	5 300 000	5 300 000				
Avløp: Kombikummer stensrødfeltet	160	125 000	100 000	100 000				
Avløp: Overløp pumpestasjon - Makrellrød	160	1 150 000	920 000	920 000				
Avløp: Fornyelse/oppgradering av driftsovervåkingsanlegg	160	500 000	400 000	400 000				
Avløp: Fornyelse av 150m ledning ved Missingmyr	160	400 000	320 000	320 000				
Avløp: 450 m vann og spillvannsledning fra sarpsborgveien til strømshaugfeltet	160	2 375 000	1 900 000	1 900 000				
SUM INVESTERINGER		202 852 500	162 682 000	101 221 000	61 461 000	-	-	-
Finansiering:								
Nye lån:			61 461 000	-	36 461 000			
Ubrukte lånemidler			78 221 000	78 221 000				
Ubundet Kapitalfond:			10 400 000	10 400 000				
Bundet Kapitalfond:			-					
Bundne driftsfond			-					
Disposisjonsfond:			-					
Tilskudd fra andre			12 600 000	12 600 000	25 000 000			
Sum finansiering		-	162 682 000	101 221 000	61 461 000	-	-	-

(Investeringsbudsjettet er endret i henhold til vedtatte endringer i ksak 062/17)

Vedtatt budsjett bygger på rådmannens opprinnelige fremlagte budsjett med disse endringer:

Politiske føringer og tiltak for neste økonomiplanperiode og budsjettår fremlagt av de fem posisjonspartiene H, FrP, Sp, KrF og V.

Tiltak	Beløp	Drift=D, Investering=I Fond=F
Ferieklubb 5-7 klasse vinterferien (2018)	50 000	D
Kjøp av VTA plass (hele perioden)	160 000	D
Klimaplan (2018)	75 000	D
Kommunikasjon informasjon til innbyggere (2018)	100 000	D
Kontorhold og kirkegårdsdrift - lovpålagt oppgave (hele perioden)	75 000	D
Tiltaksplan for Karlshusskogen/idrettsplassen/ungdomsskolen	250 000	F
Kantine sykehjem (2018)	100 000	D
Frokostgrot ungdomsskolen (2018)	30 000	D
Digitalisering	350 000	I
KS digitaliseringsnettverk	150 000	D
Sum påplussninger (D) budsjett 2018 (noen tiltak hele perioder)	740 000	
Salg av kommunal eiendom 2018	(10 000 000)	Nedbetaling gjeld
Reduserte renterutgifter(lån)økte renteinntekter pr år 2019	(400 000)	D
Retaksering 2019 fjernes	(1 900 000)	D
Reduksjon budsjett	(12 300 000)	

Tillegg som gjelder finansiering av Strømnesåsen: Nytt punkt 14:

14. Finansiering - utbygging av kommunal infrastruktur til Strømnesåsen boligområde

1. Kommunestyret ønsker å legge til rette for utbygging av boligområdet på Strømnesåsen.
2. Det bevilges kr 73 838 000,- for utbygging av den kommunale infrastrukturen til området, dette inkluderer utgifter til framføring av strøm med kr 9 265 000 inkl mva. Anlegget skal føres på ansvar 061500 – Strømnesåsen – Infrastruktur.
3. Utbyggingen av infrastrukturen gjennomføres i kommunal regi.
4. Kostnadene fordeles slik:

• Vann og Avløp	kr 24 649 000
• Vei og gang- og sykkelvei	kr 31 939 000
• Momskompensasjon	kr 7 985 000
• <u>Framføring av strøm</u>	<u>kr 9 265 000</u>
Totalt finansieringsbehov	kr 73 838 000

Finansiers slik:

• Momskompensasjon	kr 7 985 000
• Anleggsbidrag, refusjon fra Råde tomteutviklingsselskap AS	kr 56 588 000
• <u>Refusjon for framføring av strøm</u>	<u>kr 9 265 000</u>
Total finansiering	kr 73 838 000

Økonomi og politisk styring

Politiske føringer:

Det er nødvendig med en god og tydelig politisk styring av utviklingen av Råde kommune, basert på en avklart rolledeling mellom folkevalgte og administrasjon. Det politiske styringsflertallets visjon og politikk skal legges til grunn for beslutningsprosessene.

- ✓ Råde kommune skal kjennetegnes som en «JA»-kommune
- ✓ Den administrative og politiske ledelse skal være serviceorientert. Tjenesteytingen skal i størst mulig grad ta utgangspunkt i innbyggernes behov og forutsetninger.
- ✓ Det skal legges til rette for en fortsatt sunn økonomisk utvikling, med de omstruktureringer og endringer det måtte gi. Realistiske budsjetter og budsjett disiplin er en viktig faktor for å lykkes.
- ✓ Tydelig ledelse gir trivsel
- ✓ Råde kommune skal være en inkluderende arbeidsgiver, som kjennetegnes av kjerneverdiene raushet, glede og respekt.

Tiltak 2018 – 2021:

- ✓ Det skal arbeides for at avhengigheten til inntekten fra eiendomsskatten skal reduseres for på sikt å kunne fjernes.
- ✓ Råde kommune skal sørge for å ha oppdatert og god turistinformasjon på kommunens hjemmeside.
- ✓ Råde kommune skal gjøre noen vurderinger om hvilke muligheter som finnes ved at enkelte kommunale oppgaver kan utføres av det private. Det kan være aktuelt å engasjere private aktører for å utføre kommunale oppgaver.

Tiltak 2018:

- ✓ Det skal brukes digitale løsninger der det er hensiktsmessig.
- ✓ Råde kommune skal etablere en tverrfaglig innkjøpsgruppe for å være bedre rustet for innovative innkjøp, og bedre kvalitet på innkjøpene.
- ✓ Det skal utarbeides retningslinjer for oppfølging av politiske vedtak. Gjennomførte verbalpunkter skal rapporteres til politisk ledelse. Vedtaksmyndighet skal varsles dersom vedtak blir utsatt eller ikke lar seg gjennomføre til fastsatt frist.
- ✓ Magasinet «Råbarsk» videreføres og innarbeides som del av gjennomføring av kommunens kommunikasjonsstrategi. Det avsettes ekstra midler i budsjett til dette formålet.
- ✓ Råde kommune skal ha gode rutiner for dokumenthåndtering.

Skole, kultur og mangfold

Politiske føringer:

Rådeskolens viktigste oppgave er å gi den enkelte elev kunnskap, grunnleggende ferdigheter, og tro på egne evner. Alle skal få like muligheter til å nå sitt potensiale og til å bidra i samfunnet.

- ✓ Fortsatt ha fokus på kvaliteten i barnehage og skoler. En god skole med resultater som kan måle seg nasjonalt.
- ✓ Vi vil være en tydelig eier av Ungdomshuset og gi et bredt tilbud på ungdommens premisser.
- ✓ Gi frivillige lag og foreninger gode rammevilkår.
- ✓ Biblioteket i Råde har en viktig samfunnsfunksjon og bør styrkes.
- ✓ Positiv holdning til nye kulturarrangement i kommunen.

- ✓ Alle skal ha mulighet for å delta i idrett og friluftsliv.

Tiltak 2018 – 2021:

Skole:

- ✓ Legge til rette for god integrering i skolehverdagen. Tilbud om leksehjelp, frivillig sommerskole og andre lavterskeltilbud er viktige tiltak for å sikre at flere har et positivt og godt læringsutbytte.
- ✓ Tidlig innsats i skole og barnehage. Helsesøster/familieteam må være viktige støttespillere.
- ✓ Skolene skal ha oppdatert læremateriell. Vi ønsker å styrke/opprettholde kompetansen innen IKT.
- ✓ Legge til rette for etterutdanning av lærere.
- ✓ Styrke samarbeide i overgangen til ungdomsskolen.
- ✓ Skolene i Råde skal ha rutiner for god klasseledelse, kollegaveiledning, mentorordning for nyansatte og systemer for samarbeid mellom ulike faggrupper.
- ✓ Ungdomsskolen må få større bevissthet rundt dropout problematikk i videregående skoler. Vi ønsker å videreutvikle og styrke forholdet til Tomb videregående skole.

Barnehage:

- ✓ Barnehagene skal ha nok kvalifisert personell.
- ✓ Sikre private barnehager rammer for sunn økonomisk drift.
- ✓ Krav om kompetanseheving av personell (ikke bare pedagogisk personell).

Kultur:

- ✓ Parkfestivalen skal videreføres og videreutvikles som et fyrtårn for kultur og matopplevelser i Råde
- ✓ Bli en tydelig kulturaktør og tydelig eier av kulturskolen. Vi ønsker å etablere flere møteplasser mellom politikere og lag/foreninger.

Tiltak 2018:

- ✓ Innholdet i de praktiske og estetiske fagene i barne- og ungdomsskolene må styrkes for å forebygge drop-out og øke motivasjonen i kjernefagene.
- ✓ Fokus på sunn livsstil gjennom prosjekt Active Smart Kids
- ✓ Råde kommune skal tilrettelegge for at lag og foreninger inkluderer barn og unge uavhengig om foreldrene har økonomisk evne til å betale kontingent.
- ✓ Råde kommune har en forpliktelse til å tilrettelegge på beste måte for de familier og enkeltmennesker, som har behov for integrering i vår kommune.
- ✓ Tilbudet om norskopplæring til flyktninger skal evalueres. Råde kommune må påse at den undervisningen flyktingene får er i tråd med lovpålagte krav.
- ✓ Mange ungdommer kommer på skolen uten å ha spist frokost. Vi ønsker at det opprettes en sak vedrørende prøveordning med servering av byggrynsgrøt til frokost før skolestart på ungdomsskolen. Saken skal være ferdig behandlet før skolestart 2018. Selvkostprosjekt.

Helse, omsorg og livsvilkår

Politiske føringer:

Overordnet mål er å gi et godt, verdig og fleksibelt helse- og omsorgstilbud til de som trenger det. Hvorvidt tilbudet gis av kommunen, private aktører eller ideelle organisasjoner er underordnet så lenge kvaliteten på tilbudet er god og brukerfokusert.

- ✓ Samarbeid og tverrfaglighet er viktig for å benytte ressursene optimalt, skape trivsel og økt kompetanse hos de ansatte.
- ✓ Råde kommune skal ta i bruk teknologi som kan være nyttig for å bedre kvaliteten på tjenestene.

- ✓ Vi vil legge til rette for nødvendig tilleggsutdanning/kompetanseheving i forbindelse med pasienter med komplekse behov.
- ✓ Folkehelse skal være høyt prioritert.
- ✓ Økt informasjon om muligheten for fritt brukervalg.
- ✓ Partiene ønsker å fortsette arbeidet med "Råde-modellen", herunder synliggjøre prinsippet om at sykehjemmet er brukerens hjem.
- ✓ Tidlig innsats og forebygging skal være sentralt i barnevernets arbeid. Barnevernet er først og fremst en frivillig hjelpetjeneste hvor tiltak skal forhindre omsorgssvikt. Der akutt plassering likevel ikke kan unngås, skal barnevernet bestrebe seg på å finne beredskapshjem/fosterhjem innenfor familie/nettverk, i tråd med føringene i forslaget til ny barnevernlov. Der man må gå utover nettverk, skal det tilbudet/hjemmet som anses best for barnet, og som medfører kortest ventetid på plassering foretrekkes, uavhengig av om det er privat eller statlig.

Tiltak 2018 – 2021:

- ✓ Det skal vurderes et tilbud om hverdagsrehabilitering i hjemmet der hvor det er behov.
- ✓ Vi ønsker å gi en verdig palliativ pleie hjemme for de som ønsker det.
- ✓ Boligsituasjonen hvor personer med rusproblematikk og eldre bor innenfor samme boligkompleks/nabolag skal unngås.
- ✓ Partiene vil ha fokus på brukere av kommunens tjenester innen psykiatri og rusproblematikk, slik at vi kan levere tjenester av god kvalitet også til disse gruppene.
- ✓ Barnevernet skal søke å forberede seg på den kommende reformen, ved å styrke kompetansen for tidlig innsats og ved å kartlegge muligheten for å rekruttere fosterhjem og beredskapshjem i Råde. Barnevernet må sørge for tilstrekkelig kompetanse og grundige undersøkelser i saker der språkutfordringer og kulturforskjeller kan være utfordringer.

Tiltak 2018:

- ✓ Vi ønsker fortsatt å ha fokus på organiseringen av omsorgstjenestene fra A til Å, inkludert ledelse, bemanning, turnusordninger og stillingsbrøker. Dette vil vi gjøre i samarbeid med tillitsvalgte og ansatte. Stikkordet er trivsel og tilhørighet. I tillegg er målet en mer forutsigbar tjeneste for den enkelte bruker.
- ✓ Vi vil igjen se på muligheten for å opprette et kantinetilbud til brukere og ansatte ved bo- og servicesenteret, enten i samarbeid med frivillige organisasjoner, som et arbeidstreningstiltak, i samarbeid med private, eller i egen regi.
- ✓ Vi vil gjennomgå strukturen i barnevernet, herunder bemanning, resultater og utfordringer.
- ✓ Gjennomgang av helsestasjonstilbudet, herunder bemanning, muligheter og utfordringer.
- ✓ Arbeidet med integrering prioriteres høyt med samarbeid på tvers av virksomheter og lag/foreninger.
- ✓ Det bør ses på muligheter for å tilby foreldrekurs for enslige eller par som får sitt første barn. Dette som et viktig forebyggende tiltak.
- ✓ I forbindelse med den varslede gjennomgangen av plan for tidlig innsats, bør det vurderes om det skal ansettes en diakon. En diakon kan nå ut til ungdom og barnefamilier og avhjelpe/løse utfordringer i familien på et lavterskelnivå med god forebyggende effekt.
- ✓ I løpet av våren 2018 skal det gjennomføres en temadag om forebyggende arbeid.
- ✓ Tjenester for funksjonshemmede skal ha et samarbeid med en eller flere av de omkringliggende kommunene, slik at de som benytter tjenesten har mulighet til å få sine saker vurdert av et bredere team, eller et sted hvor de kan be om en ekstra vurdering/har klagemulighet. Et slikt utvidet samarbeid skal også ivareta behovet for et bedre dagtilbud og samarbeid om tilrettelagt arbeid.

- ✓ Kommunen skal arbeide for å få flere statlige VTA plasser. Vi ber samtidig om at det snarest avklares hvilket behov for VTA plasser det er i kommunen, hvordan søknader om VTA plasser skal ivaretas, hvilken informasjon som skal gis til søkere, hvordan plasser skal prioriteres og hvordan det kan tilbys riktig type plass til brukere. (vurdering av Personalpartner, FASVO og eventuelt andre)

Teknikk og miljø

Politiske føringer:

Politikkområdet omfatter saker etter plan- og bygningsloven, kommunal tekniske tjenester, miljøsaker og trafikksikkerhet.

Råde skal ha:

Gode og forutsigbare planleggings- og beslutningsprosesser er viktige forutsetninger for nyetablering, modernisering og utvikling i kommunen. Det er potensiale for forenkling og forbedring av grensesnittene mellom utbyggere og kommunen.

- ✓ Teknisk utvalg og virksomhet teknisk skal være en samarbeidspartner og en tilrettelegger for bedrifter og enkeltpersoner som ønsker etablering i Råde. Vi skal ha fokus på å være:
  - Imøtekommende
  - Serviceinnstilt og behjelpelig.
  - Gi riktige og klare tilbakemeldinger til utbygger innen avtalt tid.
- ✓ Vi ønsker fokus på kommunale veier, tilstand og vedlikehold

Tiltak 2018 – 2021:

- ✓ Tilrettelegge for større prosjekter i privat regi.
- ✓ Vi ønsker å selge kommunale eiendommer med stort vedlikeholdsetterslep.
- ✓ Etablering/rehabilitering av kommunale boliger for rusmisbrukere.
- ✓ Sikre realisering av store boligprosjekter i kommunen, bl.a. Strømnesåsen 400-500 boliger.
- ✓ Vi ønsker å etablere et nærmiljøanlegg på Missingmyra.
- ✓ Det bør legges til rette for et seniortorg med seniorboliger i Saltnes. Dette kan enten utføres av private eller kommunalt.
- ✓ Vi ønsker å arbeide for miljøvennlig transport. Det skal jobbes for at det etableres flere ladestasjoner for elbiler, og det skal legges til rette for miljøvennlig kollektivtransport med nullutslippsteknologi.
- ✓ Vi vil tilrettelegge og stille krav til utbyggere om sykkelparkering på ny bygg/rehabilitering
- ✓ Vi ønsker å legge til rette for alternative energiformer i kommunale bygg.

Tiltak 2018:

- ✓ Hovedplan for VA må rulleres kommende år og det skal planlegges for mulighet til å legge bredbåndskabel sammen med nye VA-ledninger.
- ✓ Partiene vil jobbe for etablering av gang- og sykkelvei fra Tomb til Råde stasjon og Slangvoldveien
- ✓ Det skal gjennomføres en årlig sikkerhetssjekk av skoleveiene.
- ✓ Råde kommune må se på fleksible løsninger. Derfor ønsker vi at det skal åpnes for innkjøp av prosjektstillinger for å avhjelpe administrasjonen der og når det er et behov.
- ✓ Vann er et primærbehov. Oven er meget utsatt for både dårlig vannkvalitet og til tider vannstopp.

- ✓ Hovedplanen for Vann- og avløp skal rulleres snarest. Inntil planen er rullert og det eventuelt gjøres vedtak om utbygging av VA skal det vurderes strakstiltak for beboere som i dag ikke har tilgang til rent drikkevann. Saken skal minimum inneholde forslag til strakstiltak, kostnadsnivå ved ulike løsninger og hva det er som er årsaken til at beboerne ikke har mulighet for å skaffe rent vann selv. (f.eks. grunnforhold etc.)
- ✓ Det skal lages en plan for å sørge for kontinuerlig orden rundt kommunale eiendommer.

Samhandling og næring

Politiske føringer:

Politikkområdet omfatter interkommunalt samarbeid, eierstyring av interkommunale selskaper, regional planlegging og rammevilkår for næringsutvikling og samferdsel. I lys av kommende endringer i kommunestrukturen må Råde kommune bli en mer aktiv premisgiver i samhandlingen med omgivelser og samarbeidspartnere. Det må tilrettelegges gode rammevilkår for fortsatt næringsutvikling i bygda mellom byene.

- ✓ Råde kommune skal være en aktiv part i forhold til langsiktig planlegging som berører oss og vår tjenesteyting. Dette innebærer også å bidra med innspill til nabokommunene og regional arealplanlegging.
- ✓ Vi ønsker å være en aktiv og forutsigbar deltaker i interkommunale selskaper og samarbeidskonstellasjoner.
- ✓ Partiene er enige om å legge opp til en tydeligere og sterkere eierskapsstyring i selskaper vi har eierinteresser i. Dette betyr også å stille krav for våre representanter i styrer og representantskap

Tiltak 2018 – 2021:

- ✓ Vi ønsker å satse videre på næringsutvikling, bl.a. gjennom ent strategisk næringsplan med fokus på innovasjon. Det er et mål å legge til rette for etablering av flere arbeidsplasser innen medisinsk service, IKT-, konsulent- og rådgivingsbransjen.
- ✓ Vi vil videre jobbe for å fjerne hindringer og forbedre serviceapparatet i kommuneadministrasjonen
Gjennom helhetlig arealplanlegging ønsker vi å legge til rette attraktive næringsområder for ulike typer virksomheter. Jordvern skal stå i fokus ved all ny arealdisponering.

Tiltak 2018:

- ✓ Råde kommune skal ha en god dialog og et bredt samarbeid med næringsaktører, både gjennom næringsforeningene og selskaper enkeltvis. Det er et mål å arrangere en årlig næringslivsdag.

Økonomiplan 2018-21 - Råde kommune

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	17 189 808	15 999 500	18 159 000	18 629 000	19 101 000	19 573 000
Andre salgs- og leieinntekter	39 895 737	36 310 300	34 860 815	37 214 300	39 474 300	40 881 300
Overføringer med krav til motytelse	78 919 758	46 607 386	51 677 896	52 527 896	51 085 896	52 315 896
Rammetilskudd	180 666 952	185 342 000	189 627 000	200 564 000	206 568 000	212 783 000
Andre statlige overføringer	15 301 710	21 999 200	21 488 000	22 047 000	22 605 000	23 164 000
Andre overføringer	698 392	253 000	193 000	198 000	203 000	208 000
Skatt på inntekt og formue	189 397 497	188 390 000	199 810 000	201 182 000	204 433 000	208 081 000
Eiendomsskatt	10 565 176	15 045 000	21 255 000	21 555 000	23 980 000	24 180 000
Andre direkte og indirekte skatter	11 210	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	532 646 240	509 946 386	537 070 711	553 917 196	567 450 196	581 186 196
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	249 979 296	263 715 103	270 638 691	280 183 485	289 567 485	299 483 485
Sosiale utgifter	66 179 155	73 326 868	73 546 086	73 678 014	73 633 160	73 678 014
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	71 089 894	63 446 769	67 628 158	67 143 395	66 583 395	68 137 395
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	86 740 692	80 447 350	86 967 100	86 986 500	86 056 500	87 809 500
Overføringer	25 046 441	19 153 504	25 565 366	22 506 366	20 384 366	20 773 366
Avskrivninger	16 699 302	16 750 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000
Fordeelte utgifter	-323 166	-151 000	-160 000	-160 000	-160 000	-160 000
Sum driftsutgifter	515 411 614	516 688 594	542 185 401	548 337 760	554 064 906	567 721 760
Brutto driftsresultat	17 234 626	-6 742 208	-5 114 690	5 579 436	13 385 290	13 464 436
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	3 155 291	3 123 000	2 530 000	2 530 000	2 530 000	2 530 000
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	358 693	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Sum eksterne finansinntekter	3 513 984	3 623 000	3 030 000	3 030 000	3 030 000	3 030 000
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	7 783 857	10 449 000	11 730 000	12 283 000	12 283 000	12 283 000
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	10 747 009	14 743 000	18 565 000	19 495 000	19 495 000	19 495 000
Utlån	742 819	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Sum eksterne finansutgifter	19 273 684	25 692 000	30 795 000	32 278 000	32 278 000	32 278 000
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-15 759 700	-22 069 000	-27 765 000	-29 248 000	-29 248 000	-29 248 000
Motpost avskrivninger	16 699 302	16 750 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000
Netto driftsresultat	18 174 228	-12 061 208	-14 879 690	-5 668 564	2 137 290	2 216 436
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	11 553 947	8 970 823	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	96 742	9 307 208	9 420 690	2 914 564	0	0
Bruk av bundne fond	3 300 073	2 609 000	5 459 000	2 754 000	1 512 000	1 147 000
Sum bruk av avsetninger	14 950 762	20 887 031	14 879 690	5 668 564	1 512 000	1 147 000
Overført til investeringsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	20 192 001	8 670 823	0	0	3 649 290	3 363 436
Avsatt til bundne fond	3 962 165	155 000	0	0	0	0
Sum avsetninger	24 154 166	8 825 823	0	0	3 649 290	3 363 436
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	8 970 824	0	0	0	0	0

Råde kommune
1640 Råde

Telefon 6929 5000

Telefax 6929 5001

e-post: post@rade.kommune.no

www.rade.kommune.no